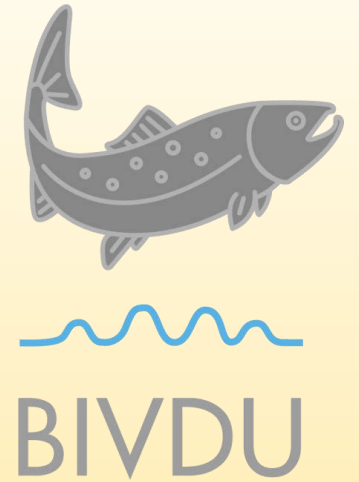

Indigenous Salmon Research Symposium

Utsjok 3. – 4. oktober 2024

Av

Inge Arne Eriksen, leder i Bivdu

Takker for invitasjonen!

Takker også for muligheten til å få fremmet et innspill med faglig synspunkter i bestandsdynamikk og bestandsgrunnlag for laks i Tanavassdraget.

Bivdu anser det som overordnet viktig at:

- 1) Størrelsen på bestanden av laks i tanavassdraget blir klarlagt.
- 2) Retten til fiske på tanalaksen i elv og sjø blir klarlagt.
- 3) Pukkellaks må bekjempes av sjølaksefiskerne.

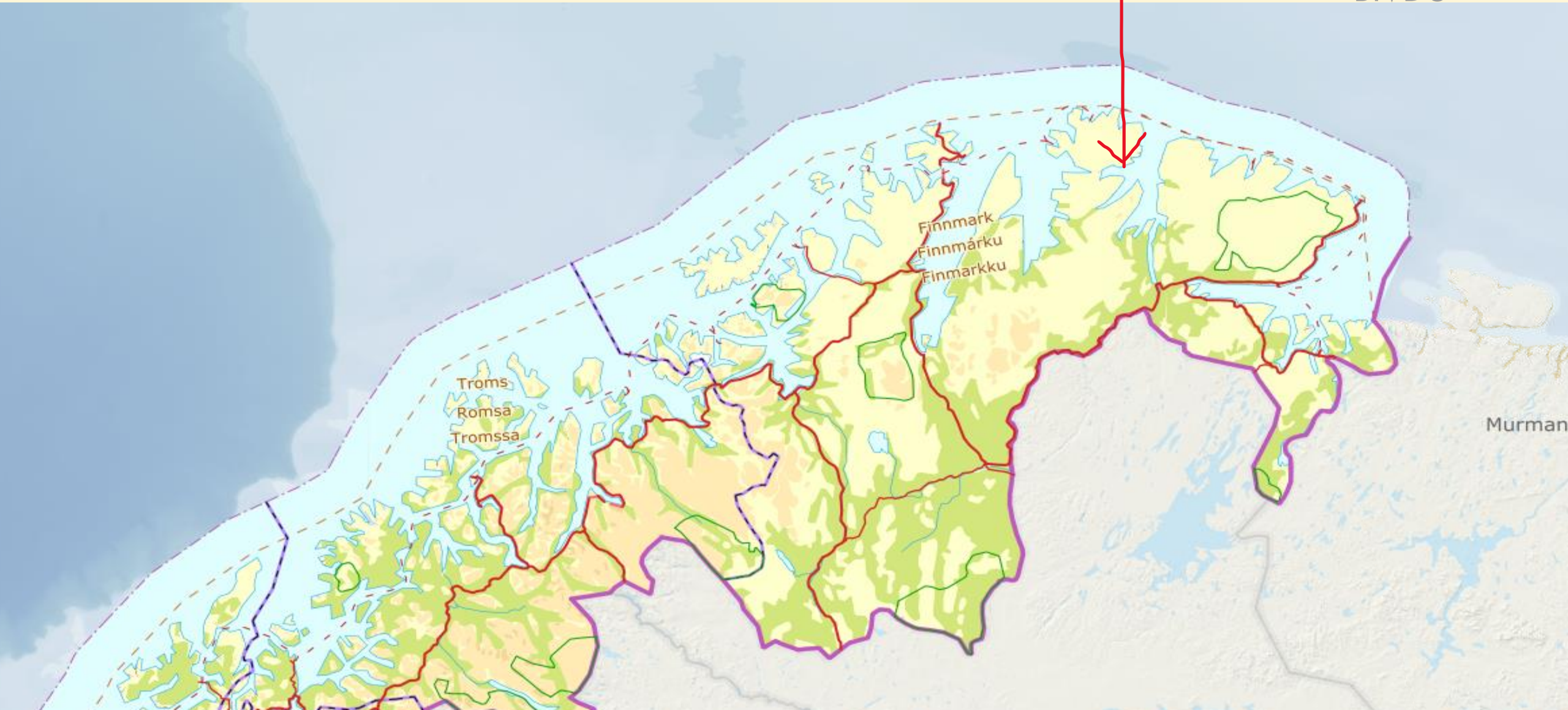
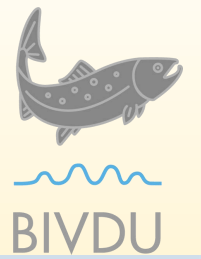

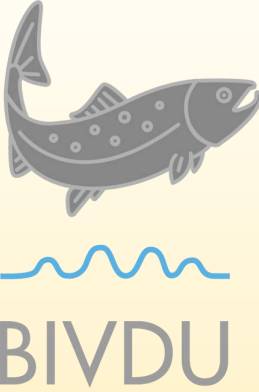

Inge Arne Eriksen, leder i Bivdu:

- Født og oppvokst på Skjånes, et stykke ute i Tanafjorden.
- Drev sjølaksefiske som barn, ungdom og voksen.
- Mastergrad i bestandsdynamikk og estimering av fisk ved Norges Fiskerihøgskole, UITØ.
- Leder av fiskeorganisasjonen Bivdu.

Tanafjorden i Finnmark, min hjemplass 😊

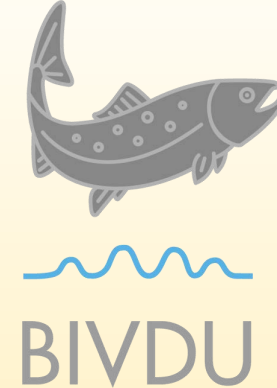

Laksefiske i elv og sjø

Fiske etter laks inneholder svært mange faktorer, noen av disse er:

- **Kulturarv og kulturbærer i samiske områder**
- **Rettigheter**
- **Næring og økonomi**
- **Laksens biologi elv/sjø - Miljø**
- **Bestandsstørrelse, vekst, fiskedødelighet, predasjon o.l.**
- **Oppdrett**
- **Pukkellaks**
- **Her i Utsjok vil jeg snakke om estimering av bestand (vekst, fiskedødelighet, predasjon o.l.) og pukkellaks.**

Laks – En anadrom fisk

Sjølaksefiske en kulturbærer i sjøsamiske område.

I følge historiker Steinar Pedersen fra Tana har det fra de elste tider av (ca. 6 000 år f.k.) vært drevet fiske og sjøalskefiske i sjøsamiske områder. Laksefisket i sjøsamiske områder har aktivt gjennom 2-300 år blitt drevet som en kulturnæring som ivaretar både samfunn, kultur, språk og næring.

I dag oppfattes sjølaksefisket som en siste resten av et sjøsamisk kulturbasert fiske. Til tross for dette så har staten gjennom lang tid utført en hard nedbygging og regulering av sjølaksefisket, uten å ta hensyn til denne kultur- og næringsarven samene. Det er ingen tegn til forsoning!

- I dag er det totalforbud i sjølaksefisket i nesten hele Norge.
- Tidligere ble det fanget en mest laks i sjø, men nå fiskes det mest laks i elv under påskudd om at sjølaksefiskerne fisker på blandete bestander.
- Norge har rattifisert den internasjonale FN-konvensjonen om fiske på vandrende blandede bestander i sjø, men av en «merkelig grunn» har Norge reservert seg når det gjelder fiske av laks.

Hvis sjølaksefisket forsvinner er også hoveddelen av den sjøsamisk fjord- og kystkulturen borte.

Tanalaks – veks/vandring

➤ Laks

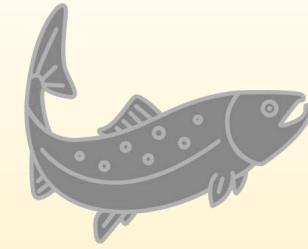
- Klekkes og vokser opp i elv,
- Vandrer ut i sjø som 3-4 åring.

➤ En 20 kg. laks vokser:

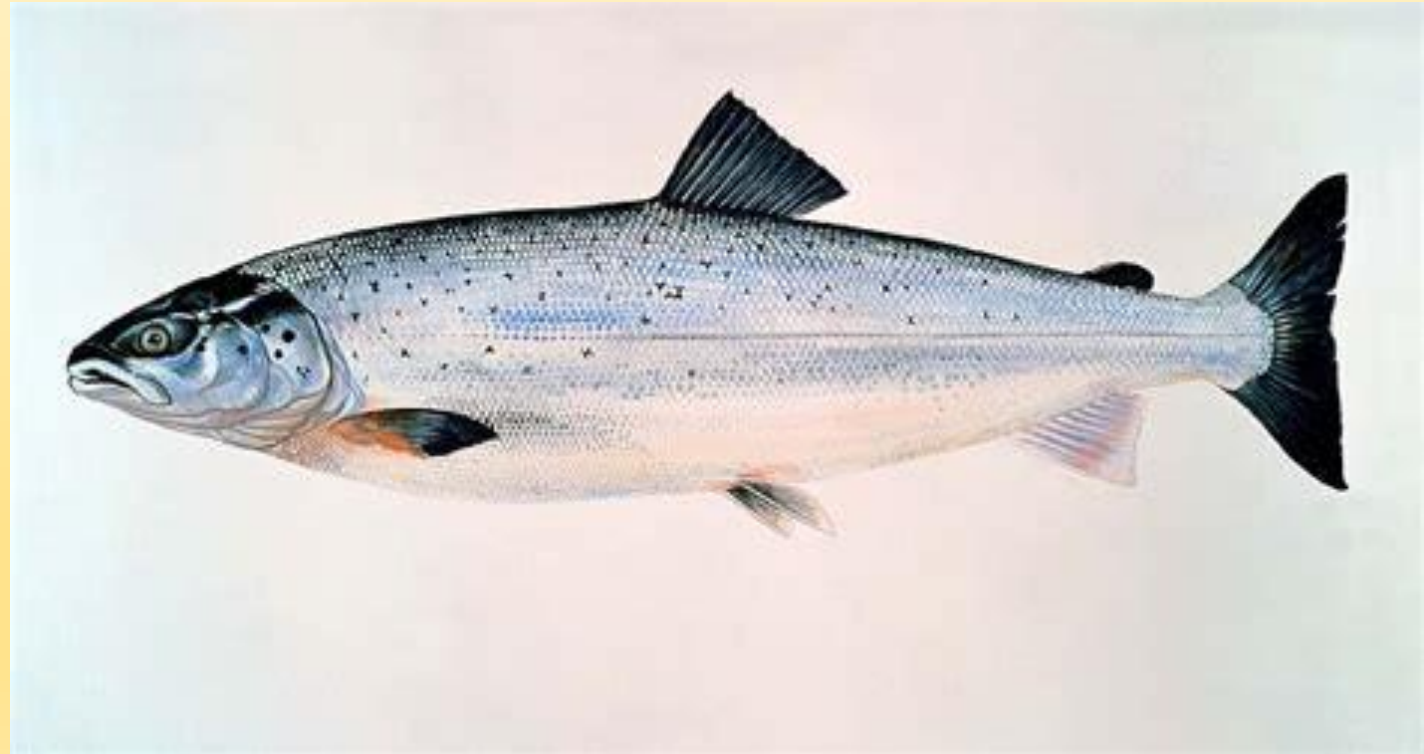
- I elv ca. 0,2 kg (1 %)
- I sjø ca. 19,8 kg. (99%)

Beitevandring i sjø:

- Nordnorske fjord og kystområder
- Barentshavet.
- Norskehavet.
- Svalbardsonen
- Vestkysten av Grønland

BIVDU

Arctic Ocean

GREENLAND

Franz Josef Land
(Russia)

Svalbard
(Norway)

Greenland
Sea

Novaya
Zemlya

Jan Mayen

Barents
Sea

Kara
Sea

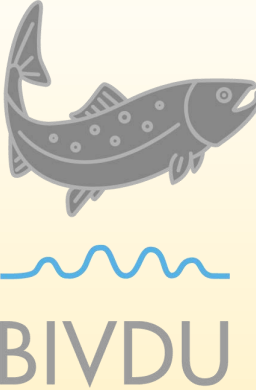
Bear Island

BIVDU

Norwegian
Sea

Murmansk

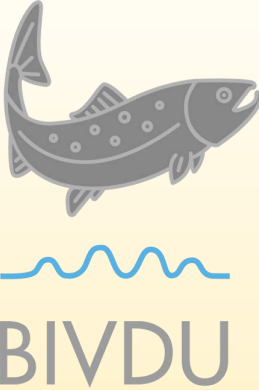

Hva vet vi om laksens liv i havet?

- En 20 kg laks legger på seg 99 % av vekten i sjøen, men hva vet vi om laksens liv i sjøen?
- Hvor vander den?
- Hva spiser den?
 - Og er den i konkurranse med andre arter om maten?
- Hvilken farer og trusler har laksen i sjøen?

Og «Ha bak øret»: Det er ingen statistisk sammenheng mellom gytebestand og antall treåringer i en fiskebestand.

Dvs. det er like stor sannsynlighet for at en stor gytebestand kan få et lavt nivå av 3-åringer, som en liten gytebestand kan oppnå et høyt nivå av 3-åringer.

Hva vet vi om laksebestanden i Tanaelva?

- Hvor stor er bestanden?
- Hvor stor er gytebestanden?
- Hvor stor er de enkelte årsklassene?
 - Sterke / svake årsklasser?
- Hva dør laksen av?
 - Hvor stor er fiskedødeligheten (F) – vårt fiske?
 - Hvor stor er den naturlige dødeligheten (M)?
 - Dør av alderdom
 - Dør av predasjon – blir spist av andre arter?
 - **Husk: Hvis en ikke har kontroll på M så hjelper det ikke å stoppe alt fiske (F)**

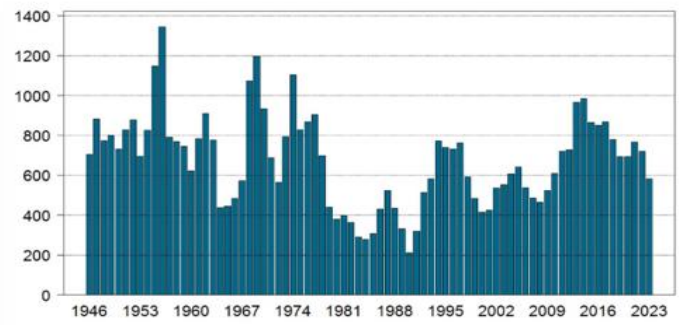
Bestands beregning av fisk må gjennomføres slik at alle kan sjekke tallene og metoiden.

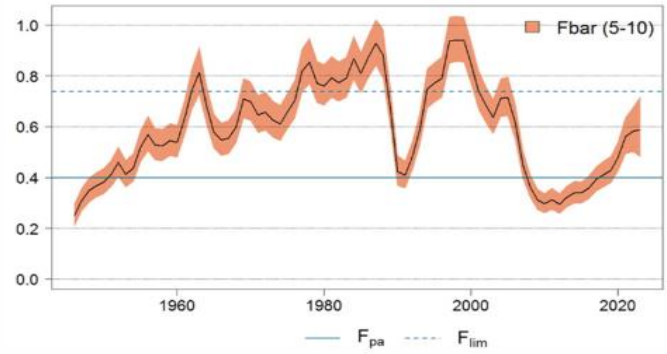
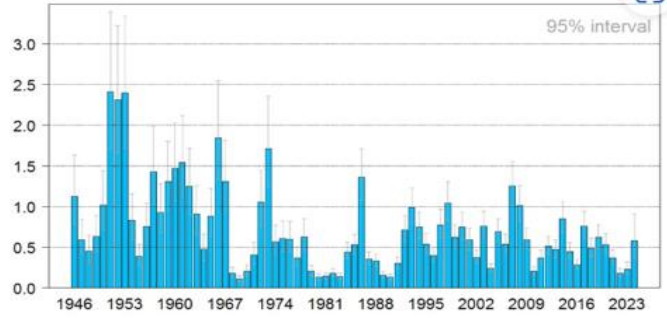
Torsk - status

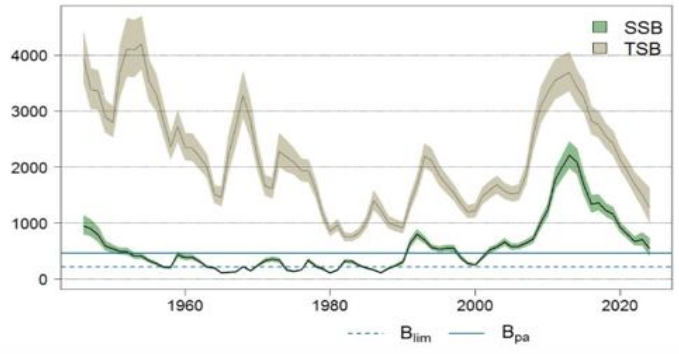
Fangst

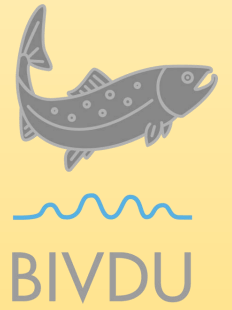
Rekruttering (3 år)

Fiskedødelighet

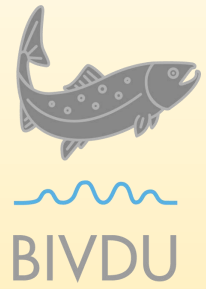
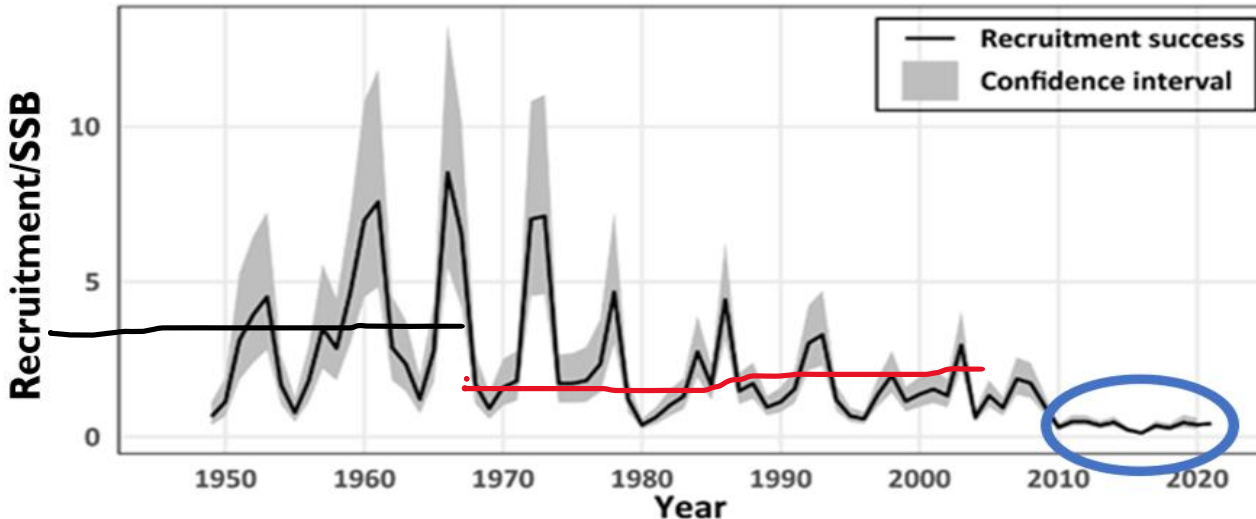
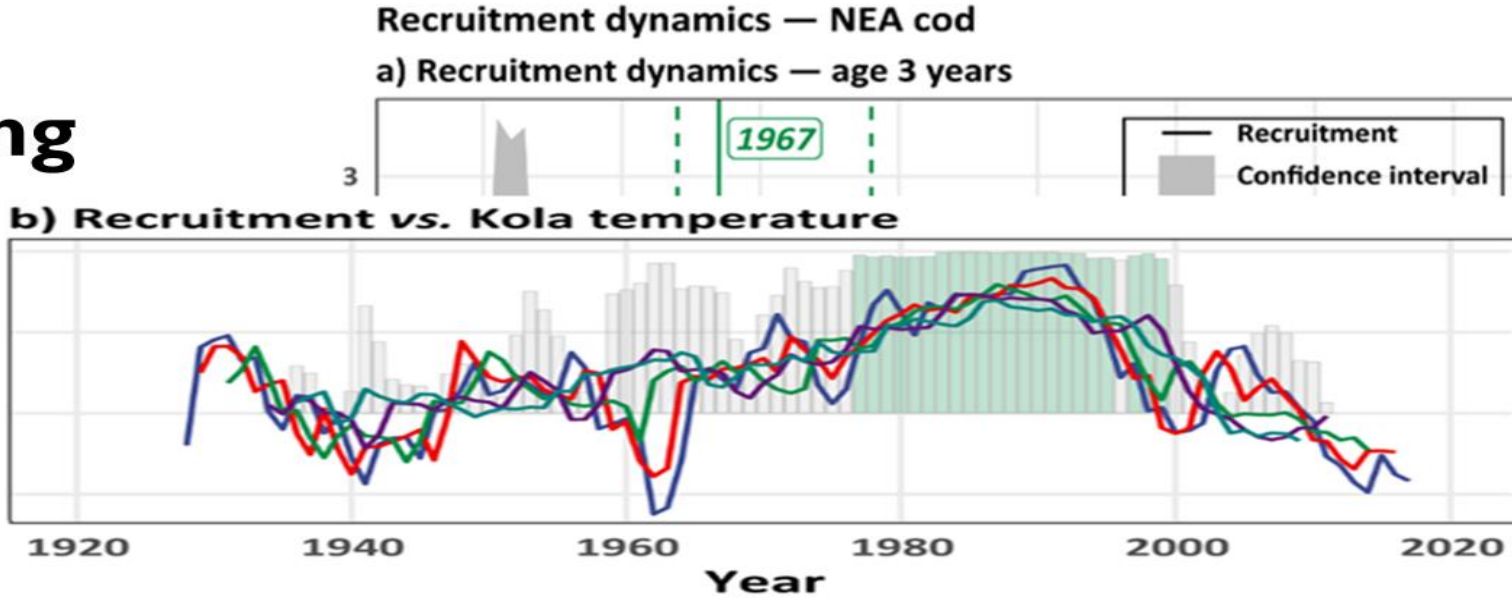
Gytebestand

Bakgrunnen: vekst og temperatur i Barentshavet (Havforskningsinstituttet, Bergen)

Redusert torskerekruttering

- Rekrutteringen (antall 3 åringer) har vært lav den siste tiden
- En ny analyse viser gytesuksessen til torsken er på et lavmål
- Sammenhengen mellom temperature og rekruttering er i endring fra positive til negativ

(Ma & al 2023)

NASCO – Sjølaksefisket beskatter vandrende laksbestander og må forbys!

- Norge / Vitenskapelig Råd har derfor i en årrekke arbeidet for å forby sjølaksefiske!
- Forvaltninga har fulgt opp NASCOs råd og skapt et stigma mot både sjølaksefiske som fiskemetode men også fiskere som ødelegger laksebestanden (ene)). Forvaltningen har ut frå dette – utan særlig godt faglig grunnlag - gjennomført bl.a. følgende ordninger og tiltak:
 - Redusert lakseplasser
 - Redusert fisketid
 - Redusert redskapsbruk
 - Negativ omtale av sjølaksefiske og at de driver et «overfiske» et «tyvfiske» som er et svært negativt og stigmatiserende for alle som driver sjølaksefiske.

Norske myndigheters sanksjonere sjølaksefiskerne - økonomiske.

I tillegg til å omtale sjølaksefiskerne i negativ forstand der de driver et «overfiske» et «tyvfiske», gjennomfører også statlige myndigheter økonomiske sanksjoner mot sjølaksefiske – som driver et lovlig sjølaksefiske - for å ødelegge fiskernes økonomi.

BIVDU

Årlig fremme lakseforvaltningen kravet ovenfor Fiskeridirektoratet om at:

«inntekter fra sjølaksefiske ikke skal medregnes i inntektsgrunnlaget for å få fiske kongekrabbe». Et redusert inntektskrav i kongekrabbefiske fører til redusert kvote i kongekrabbefiske, og dermed også redusert inntekt fra kongekrabbefisket.

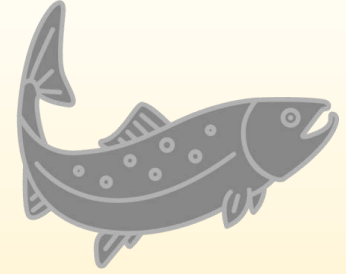
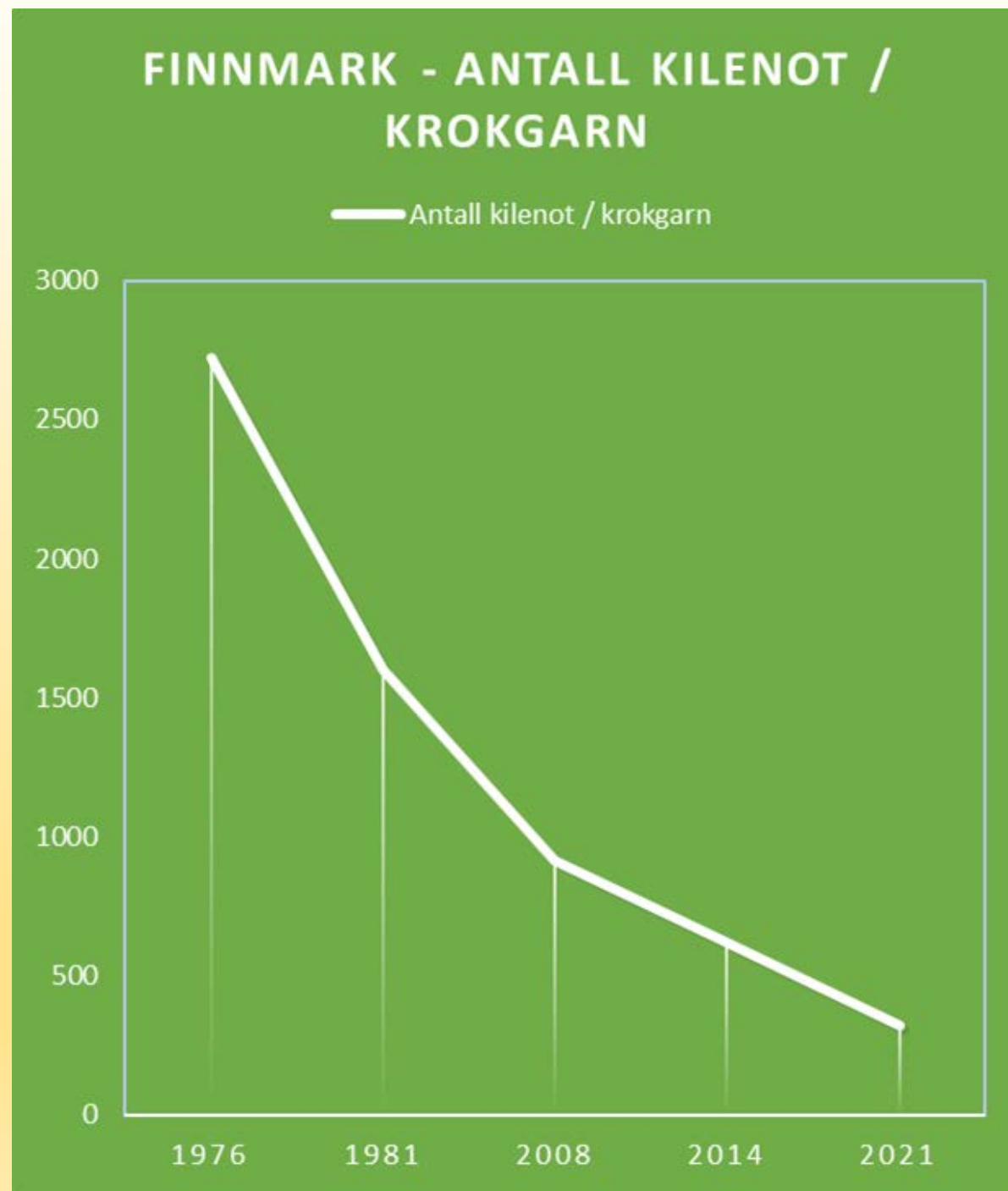
For mange fisker anse dette som en tvilsom og onsindig metode og strategi som går ut på å ramme sjølaksefiskerne i fiske etter kongekrabbe.

Norske myndigheter straffer sjølaksefiskerne økonomisk i annet fiske, sjølv om de driver et fullt lovlig sjøalskefiske.

Sjølaksefisket –
En katastrofal
reduksjon på:

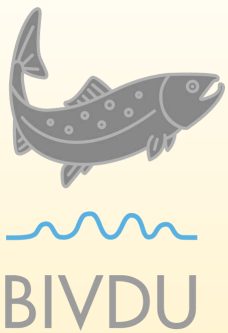
90%

i antall
sjølaksebruk i
Finnmark i
perioden:
fra 2723 i
1976
til 301 i 2023.

BIVDU

Sjølaksefisket – katastrofal reduksjon i bruk av redskaper i Finnmark 1976 – 2021.

Samtidig som antall redskaper/lakseplasser ble redusert med ca- 90 % i perioden 1976 – 2021, ble det i tillegg innført følgende forbud- og begrensinger i redskapsvalg i sjølaksefiske:

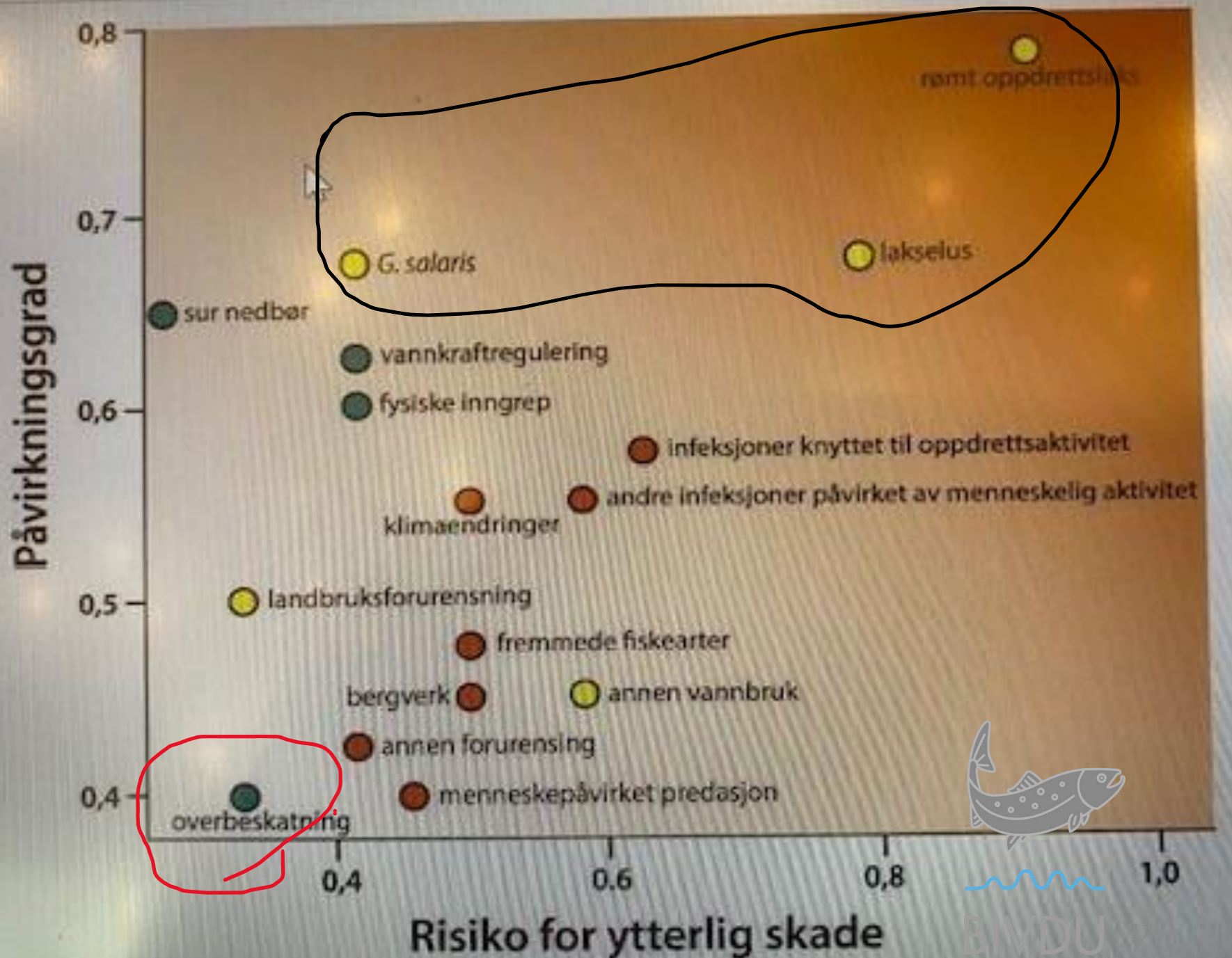
- Forbud mot bruk av drivgarn 1988
- Forbud mot bruk av landnot 1980 tallet
- Forbud mot bruk av settegarn/laksegarn 1970-tallet
- Forbud mot bruk av laksedorg før 15. mai
- I 2022 – 2023, kun lov å fiske med kilenot (gammeldags fiskeredskap) i Norge.
- I 2021 – 2024 var det forbud mot sjølaksefisket i store deler av Finnmark !

- Historiker Steinar Pedersen fra Tana skriver: « Lokalbefolkningens fiske etter laks i sjø og elv i Tanaelva og i Tanafjorden er for første gang blitt stansa av myndighetene, etter mer enn «6 000 år fiske». Jeg tenker dette er en nasjonal forvaltningsskandale ovenfor sammen som urfolk som det internasjonale samfunn må bli oppmerksom på, og ta opp med staten Norge.

Men hvorfor
begrense
sjølaksefisket når
VRL i perioden
etter 2028
mener at
Laksefisket –

Er ingen
trussel !

Oppderte
m/lakselus er
den største fare
og den største
påvirkningen!!

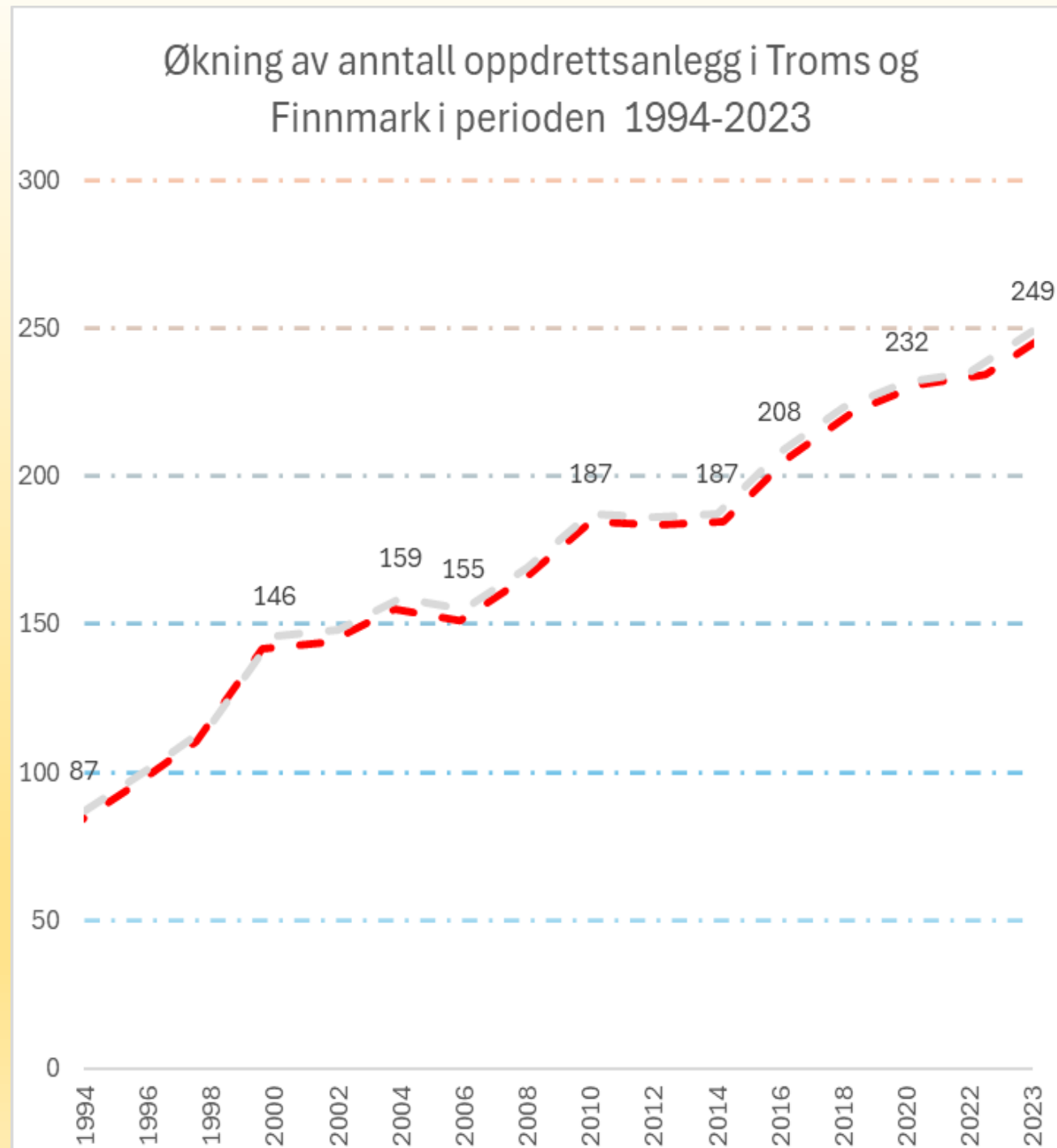

BV DU

Høyest risiko: Oppdrett.

Hva er gjort i oppdrettsnæring en for å minske risikoen for laksen vår?

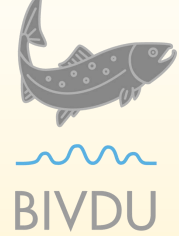
- Lakselus?
- Rømming?
- Sykdom?
- Kobberutslipp?
- Ander negative påvirkninger?

Lokal kunnskap – Sjølaksefisket -> Fangstdata

- ❖ Hver fisker har en lokal forståelse av bestandsstørrelsen av laks ut fra sin fangst.
 - ❖ Når fangsten er liten så har fiskeren en forståelse at bestanden er liten
 - ❖ Når fangsten er stor så har fiskeren en forståelse at bestanden er stor
- ❖ Ved å bruke fiskernes fangst ut fra denne forståelsen og lage en så lang tidsserie som mulig, vil en kunne sette opp en beregningsmåte for laks som bygger på fangst per innsats (CPUE).

CPUE (fangst per innsatsenhet) er et indirekte mål på mengde av en måleart. Endring i fangst per innsatsenhet antas å bety endringer i måleartens sanne overflod. En synkende CPUE indikere nedgang, mens en uforandret eller stigende CPUE indikerer en berekraftig høsting av en voksende bestand.

Lokal kunnskap - Men er det noen laksekrise?

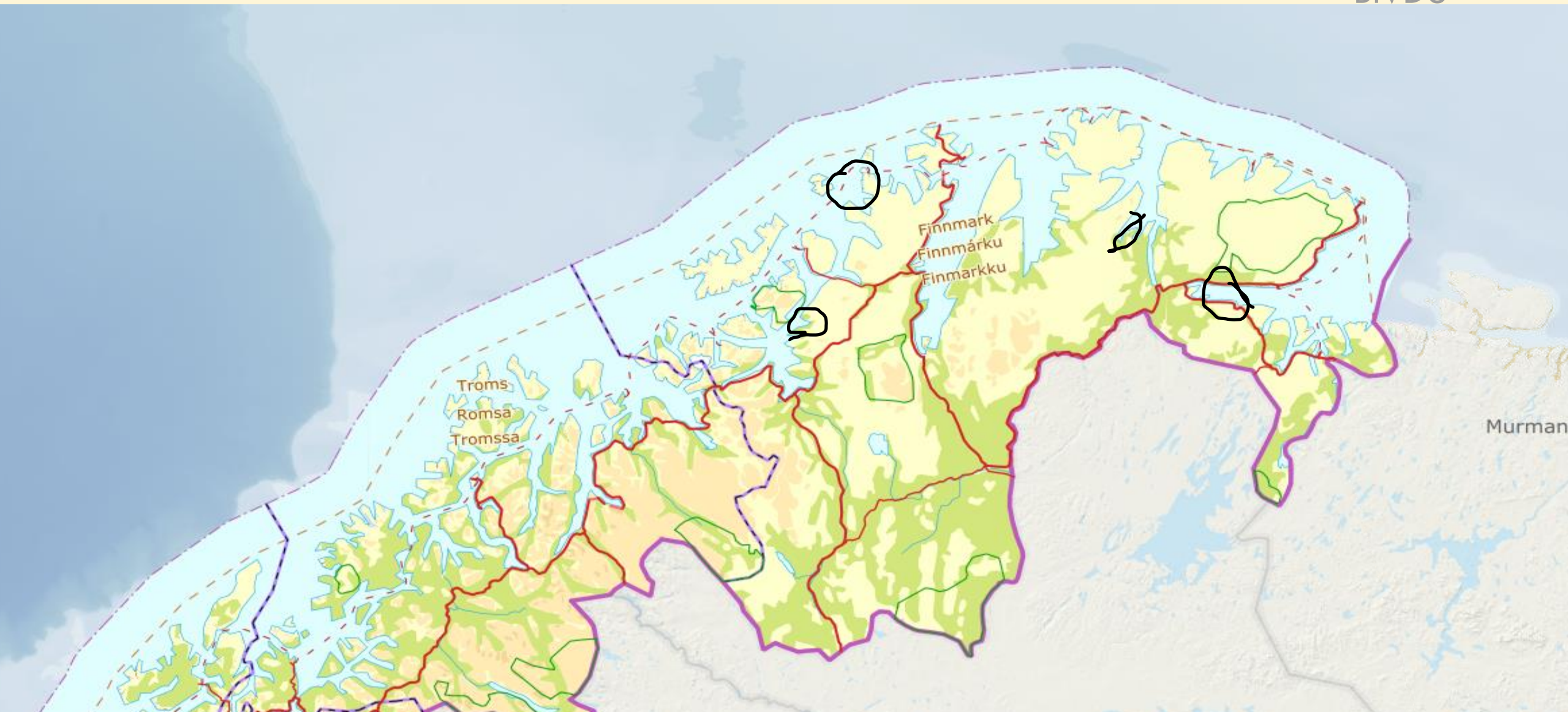
Bivdu har fulgt utviklingen i sjølaksefisket i Finnmark i mange år, gjennom å utarbeide en CPUE* over 4 lokasjoner:

- 1) Varangerfjorden
- 2) Inder Tanafjord
- 3) Vest Finnamrk – Kyst
- 4) Vest Finnmark - fjord

Fiske foregår på med Kilenot eller Krokgarn på samme fiskeplass hvert år.

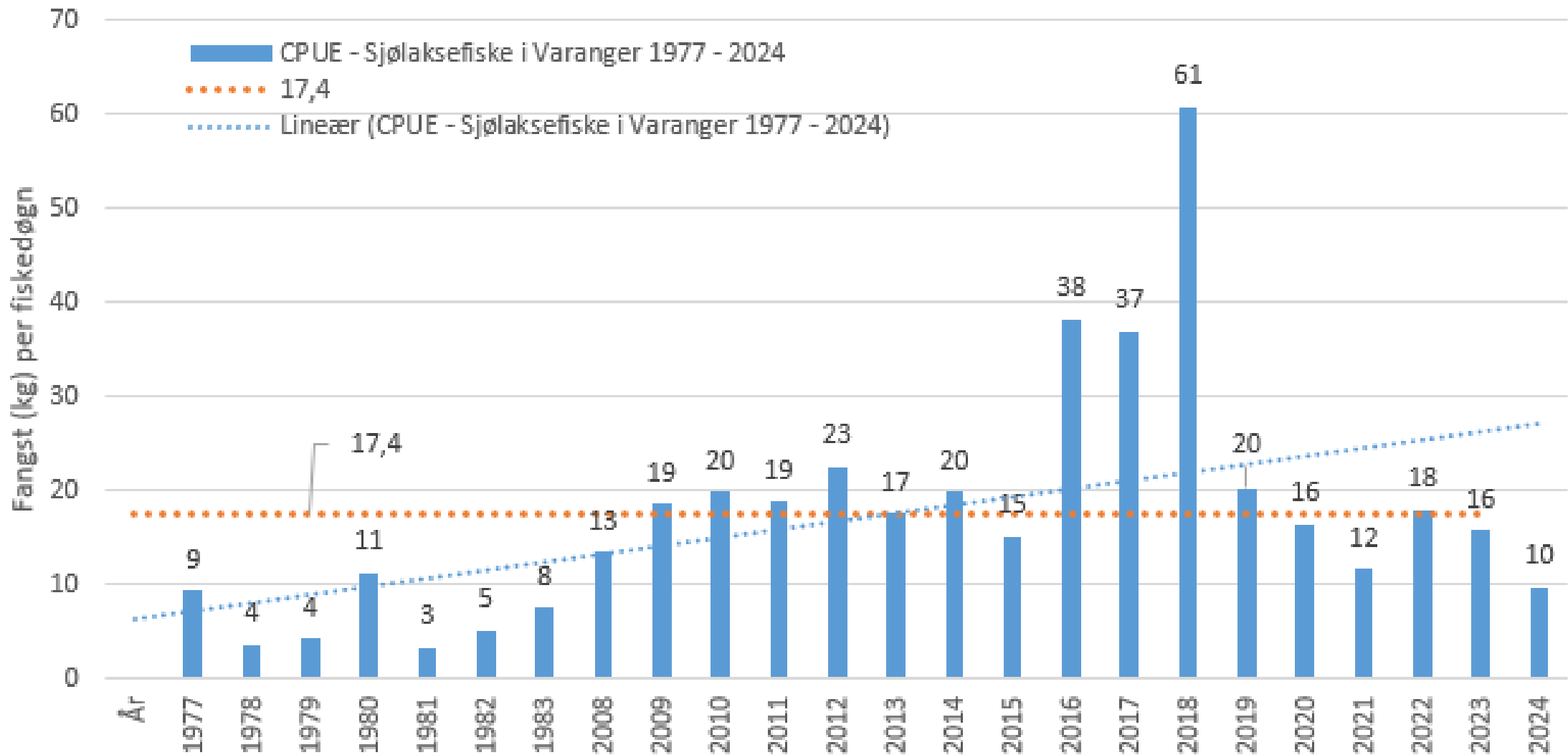
Noen av fiskeplasser er påvirket av havstrøm og vind meir enn andre, noe som kan gi store svigninger frå år til år. Derfor er det viktig å tolke gjennomsnitt tallene.

Bivdu - CPUE målestasjoner i Finnmark

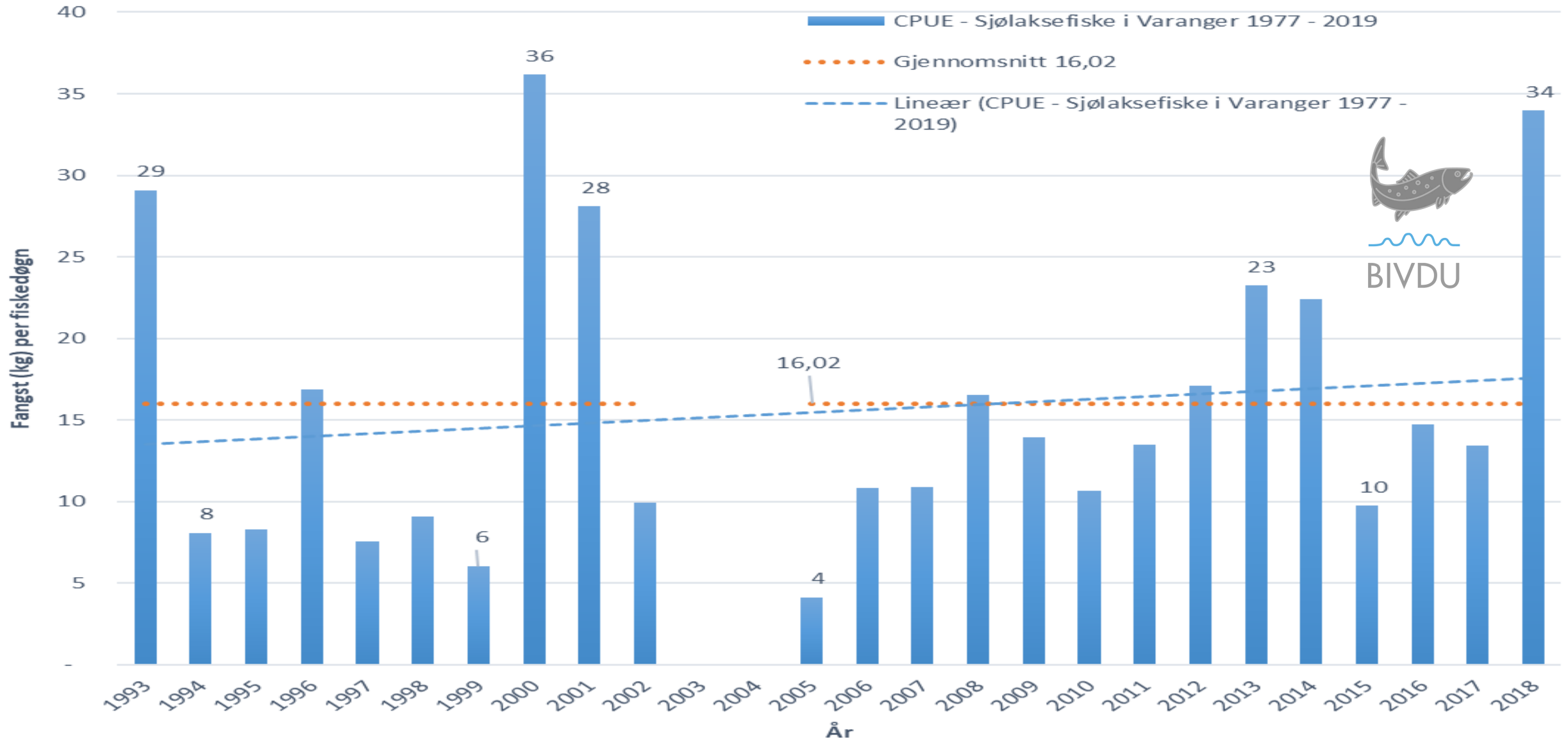
1) Indre Varanger

CPUE - fangst av laks i sjø i Varanger 1977 - 2024

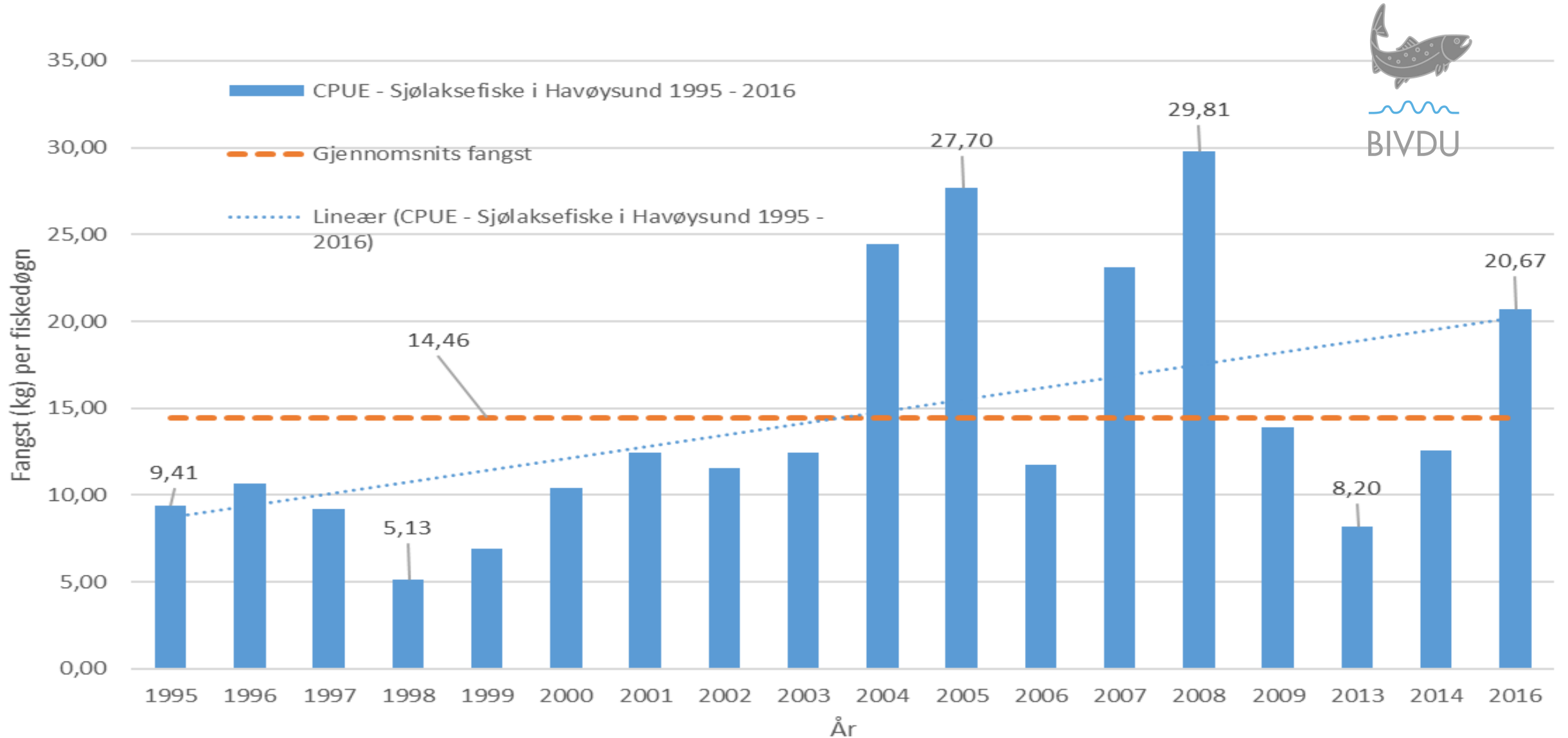
2) Inder Tanafjord

CPUE - Sjølsksefiske i Tana 1993 - 2018

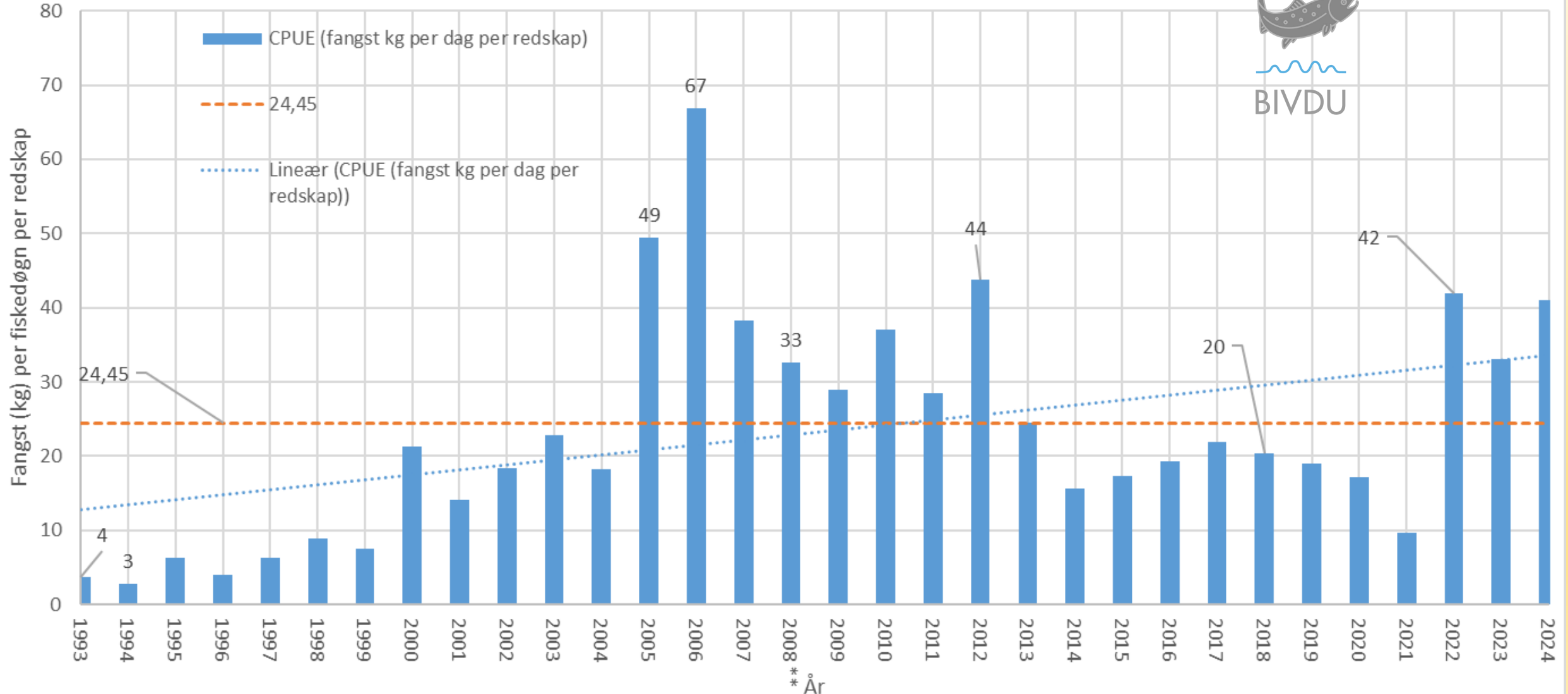
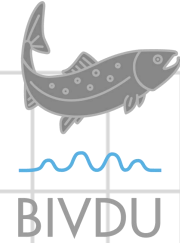
3) Vest Finnmark - Kyst

CPUE - fangst av laks i sjø i Vest-Finnmark (Havøysund) 1995 - 2016

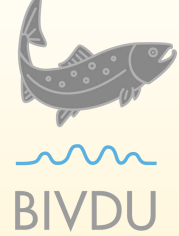

4) Vest Finnmark - Fjord

CPUE - Kilnotfanget laks i sjø -
Vest-Finnmark (fjordstrøk) 1993 - 2024

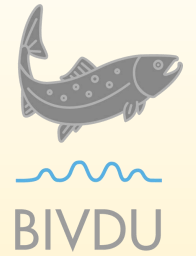

CPUE – Oppsummering

- **Laksebestandene som det her fiskes på er OK og det er ikke i noe kristilatand!**
- Spørsmålet vi stiller oss: hvorfor registrer det ikke større mengde laks som går opp i Tanaelva?
- Er det feilkilder i tellemetodene i Tanaelva som skaper krisen?
 - Bruk av akustisk metode:
 - Dekker måleperioden hele oppgangstiden for laks?
 - Er det elvestrekninger laksen kan gå uten å bli registrert?
 - Er det «skyggeområder» (fysisk, metodiske) som gjør at fisk ikke registreres?
 - Feil i målemetoden (metodisk feil) og/eller feiltolkning av måledata (eks. TS ved bruk av ekkointegrering).
- ❖ Kamra telling:
 - ❖ Kan avstanden være for stor?
 - ❖ Kan gromsete vann påvirke tellingen?
 - ❖ Kan en laks «skygge» for andre lakser som går i samme stim

Drivtelling: Er drivtelling uegnet som metode i store elver (bredde over 10 – 12 meter)? -12 26

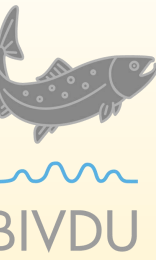

Pukkellaksen – En vinner i norske elver.

Tror jeg har belegg for å si at «Pukkellaksen er en vinner i norske elver»

- I elven gyter den og er ikke påvirket av predasjon, slik laksen vår er.
 - Dette kommer bl.a. av at den ikke oppholder seg i elven etter at den er klekket
 - Pukkellaksen er alt spisende.
 - Pukkellaksen har en fantastisk vekst som setter ingen kjente arter i vårt miljø har, selv ikke intensiv oppdretten kan ikke sammelignes med pukkellaksens veksthastighet.
 - Teorien om å utrydde den med stengsel i elv er en illusorisk tanke som jeg tror aldri kommer til å lykkes.

Tenker vi tapt kampen mot Pukkellaksen !

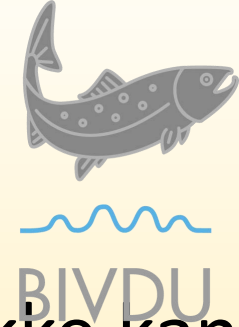

Klima- og Miljødepartementet og lakseforvaltningen har tapt første slaget i kampen mot pukkellaksen, nemlig å stoppe den !

- Hovedgrunnen til det tapte slaget er at byråkratene, forskerne og rådgiverne selv vil utrydde pukkellaksen uten å benytte lokalbefolkningens kunnskaper i bekjemping av pukkellaksen.
- Pukkellaks er en fremmed art, men vi har en fordel i kampen og det er at lokalbefolkning kjenner naturen. Det gjør ikke pukkellaksen.
- Erfaring: Når forvaltningen fisker uten bruk av lokal kunnskap så går det som regel galt, noe det til de grader har gått i fangst av pukkellaks.
- Lokal kunnskap er selve byggesteinen i at fiske i både sjø og elv.

Sjøfiske av pukkellaks

Spørsmålet er også:

Hvem er det i Norge som har funnet ut og bestemt at det ikke kan fiskes pukkellaks i sjø?

- Departement /Direktorat ikke vil fange pukkellaks i sjø. Men hvorfor?
- Det ble oppnevnet et utvalg for å se virkninger av fangst av pukkellaks i sjø. De fastslo at fiske av pukkellaksfiske i sjø ville ødelegge villaksbestande vår.
- Det er særlig viktig å merke seg at utvalget som kom frem til denne konklusjonen **var uten kompetanse på fiske i sjø.**
- Sjøfiskerne kan effektivt fiske pukkellaks. All bifangst settes ut i sjøen i.

Pukkellaksfiske i elv hinder, skader og utsetter vanlig laks for smitte av bakterier, virus og sykdommern! Noen forvaltningen må hensynstas!

Når forskerne fisker !

Tenk å behandle fisken og maten vår på en slik måte.

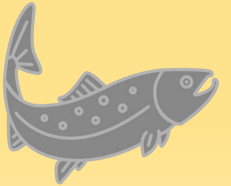
Skammelig !!

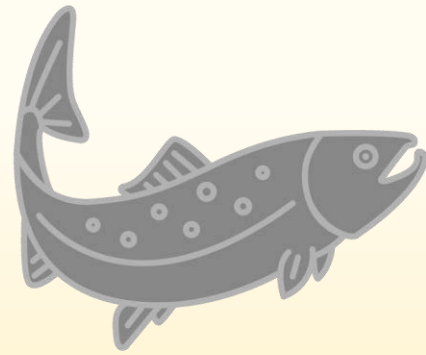
- Respekt ? ☹️

Hva med villaksen som muligens er sammen med pukkellaksen, overlever den?

Pukkellaksen er en vinner, og vi må beskatte den i sjø !

- Villaksen må få vandre i fred opp i vassdragene for å gyte.
- Forvaltningen i Norge og Finland bli enige om at sjølaksefiskerne – som er rettighetshavere i fiske av anadrom fiske i sjø - skal få fiske pukkelaks i sjø i 2024.
- Sjølaksefiskerne må kunne tjene penger på pukcellaksen.
- Sjølaksefiskerne må få bruke effektive redskaper og metoder som beholder pukcellaksens kvalite og ikke skader annen og uønsker fisk som slippes ut i sjøen igjen.
- Sjølaksefiske er fremtidens bekjempelse av pukcellak !

BIVDU

Takk for meg!